

Slapti pasitarimai Londone

Londonas (UP). Trečiądienį Londone britų ministrų kabineto slaptų posėdžių patalpoje įvyko amerikiečių generalinių štabų viršininkų pasitarimas su aukštaisiais britų karininkais. Apie pastarimą tik tiek buvo paskelbta, kad jis „praėjęs labai draugiškoje atmosferoje“. Amerikiečių karininkai susitiko ir su maršalu Montgomery. Londone jie matėsi ir su danų bei norvegų kariuomenės vadais. Iš britų pusės pasitarimuose dalyvavo: imperijos generalinio štabo viršininkas maršalas Williamsas Slimas, aviacijos maršalas lordas Tedderis, kuris ateinančių metų pradžioje pasitrauks iš karališkos aviacijos vado pareigų ir, greičiausiai, gaus svarbų postovį Atlanto valstybių jungtiniam štabe, ir pirmasis admiraliteto lordas Fraseris.

Pasitarimuose buvo paliesti ne tik strateginiai, bet ir politiniai klausimai. Esa, buvo kalbama apie:

1. Atlanto valstybių potencio balanso sudarymą, kuriame atspindėtų ne tik kariniai, bet ir ūkiniai duomenys;
2. kaip suderinti jau esamą Vakarų Europos gynybos sistemą su Atlanto sistema;
3. ar išleisti Vakarų Vokietiją į bendrą gynybą. Paskutinė problema yra daugiau politinio pobūdžio. „Basler Nachrichten“ praneša iš Washingtono:
„Čia planuojama suorganizuoti vokiečių tautinę kariuomenę, apginkluotą lengvaisiais ginklais. Šiuo klausimu dar nieko nenuspėta, tačiau yra tikra, kad atitinkamos amerikiečių įstaigos ji rimtai svarsto. Aišku, tą klausimą išspręsti galės ne kariai, bet politikai. Paryžiuje įtaigojama, kad Europa turi būti ginama anapus Rheino. Jos troškimas, netapti dar kartą kautynių lauku, yra visiškai suprantamas.“

Tą pačią temą svarstydamas paryžiešis „Le Monde“ pastebi:

„Konflikto atveju, Vokietija būtų pirmuoju kautynių lauku. Ar gi galima leisti jos gyventojams įvykius žiūrėti abejingai ir ar tai praktiškai įmanoma? Neįtikėtina! Visi požymiai rodo, kad jau dabar galvojama sudaryti vokiečių dalinius, apginkluotus lengvais ginklais, nors oficialiai apie tai nieko nepranešama.“

Po ketvirtadienio pasitarimų admiras L. Denfeldas pareiškė, kad visais klausimais visiškai susitaria.

Ketvirtadienio vakare amerikiečių svečiai išskrido į Paryžių. Prancūzijos komunistų partija ruošia prieš juos demonstraciją, kurios metu turi būti duota suprasti, kad amerikiečių karininkai neturi ko ieškoti Prancūzijoje.

D. Britanija ruošiasi
Londonas (UP). Britų vidaus reikalų ministerija, kuri yra atsakinga už civilių asmenų saugumą, pranešė, kad neseniai parlamento priimtas civilių apsaugos įstatymas

Titus padėsiąs kaimynams

Belgradas (UP). „Makedonijos liaudies respublikos“ penkerių metų sukakties proga Titus pasakė kalbą, kurios klausėsi 5.000 žmonių. Titus pažadėjo, kad Jugoslavija paremsianti kiekvieną albanų ir bulgarų bandymą nuversti savo vyriausybę.

Jis pareiškė: „Ateis laikas, kada bulgari nebeklausys piktų ir begėdiškų šmeižtų ir mums išties draugišką ranką. Mes jums padėsime pašalinti visus tuos, kurie kliudė mums palaikyti draugingus santykius. Tas pat pasakytina ir apie Albaniją. Titus ta proga atmetė kominformo kaltinimus, jog jis leidęs Graikijos kariuomenei įgti ir savo teritoriją, kad ji galėtų perėti sukilėlius. Vadovaujantieji Vengrijos Rumunijos komunistai jau viešai rei-

šisgalios rugpjūčio 10 d. Vidaus reikalų ministerija taip pat nutarė lapkričio mėn. pradžioje telkti savanorių civilių apsaugai. Tuo pat laiku bus telkiami gaisrininkai, gydytojai ir galeistingosios seserys. Ministerija jau prieš kurį laiką įsakė sustabdyti priešlėktuvinių slėptuvių ir vandens rezervuarų ardymą. Naujuoju įstatymu vyriausybė yra įgaliota statyti naujas slėptuves, sudaryti ginklų atsargas ir pan.

Pan—Europa posėdžius Strassburge

Strassburgas (dpd). Penktadienį Paryžiuje susirenka Europos ministrų tarybos užs. reik. ministrų pavaduotojai aptarti sekmdienį prasidedančią Strassburge ministrų tarybos sesiją. Svarbiausias klausimas — Vokietijos išsileidimas. Be to, bus aptartas ir Turkijos bei Graikijos kvietimo klausimas.

Kongresas praradė savo sesiją

Washingtonas (Reuters). Prezidentas Trumanas susitarė su demokratų frakcijos vadais, kad dabartinė sesija bus pratęsta iki to laiko, kol bus išspręsti visi labai skubūs klausimai.

Ats. rūmų užs. reik. komisijos posėdyje JAV ambasadorius Atėnuose įrodinėjo, kad „per mažai ir per vėlai“ politika atneš tik nuostolius ir būtų neprofiinga ir neekonomiška. Sumažinimas pagalbos graikų kariuomenei padarytų labai blogą įspūdį ir tik prailgintų pilietinį karą.“

Susirgęs JAV ambasadorius Londone Douglasas atsiuntė komisijai savo parodymą raštu. Jis teigia, kad ginklų pagalbos programa yra tokia kalba, kurią supranta

Britai primygtinai kalba apie sovietų stovyklą

Zeneva (UP). Corley Smithas, britų delegatas JT ūkio ir socialės tarybos sesijoje, reikalavo, kad Sovietų Sąjunga duotų aiškių atsakymą, ar ji išsileisianti į savo teritoriją kvotos komisiją priverčiamam darbui iširti.

Smithas teigė, kad pasaulis čia susidūrė su „naujos rūsies vergija“, kuri suorganizuota masinės gamybos pagrindu ir Sovietų Sąjungoje labai plačiai naudojama.

Paslaptingumas, kuriuo Rusija apgaubė tą „placiai pasklidusią ir siaubingą sistemą“ neleidžia pasinaudoti tiksliais skaičiais, tačiau, pagal turimus duomenis, sovietuose esą daugiau kaip 10 milijonų vergų.

„Jei Sovietų Sąjunga neturi ko slėpti, kodėl ji apgaubia nepermatomu šydu vergų stovyklą?“ — klausė Smithas. Kaip įrodymą jis įteikė oficialių sovietų „pataisomųjų stovyklų“ kodeksą. Tas kodeksas įrodas — teigė britas — kad: 1. Sovietų Sąjungoje

kalauja akcijos prieš Jugoslaviją. Tačiau Jugoslavija energingai pasipriešinti apie kokiam bandymui. Sunkiausiai metai jau esą praėję. Nei Sov. S-ga, nei JAV negalinčios Jugoslavijos nukreipti nuo jos socializmo kelio.

Belgradas (AP, UP). Dėl Tito vyriausybės įžeidimo buvo iš Jugoslavijos išstremtas sovietų pilietis A. Kuzmicevas. Sovietų —jugoslavų laivininkystės bendrovės tarnautojas.

Atsakydamas į Kuzmicevo išstremimą, Maskvos radijas paskelbė, kad Sov. S-ga nedalyvausianti tarptautinėje Zagrebo mūgėje, nes Jugoslavija „žiauriai elgiasi“ su sovietų piliečiais.

Čekoslovakijoje ekskomunikuota 12 kunigų

Praha (Reuters). Iš viso 4.500 Čekoslovakijoje esančių katalikų kunigų iki šiol buvo ekskomunikuota 12, nes jie rėmė vyriausybės sudarytą vadinamą „katalikų akciją“. Nepaisant vyriausybės ir komunistų partijos grasinimo kunigų dauguma laikosi vyskupų nurodymų.

Vienas eklezijos informatorius trečiądienį paneigė komunistinio „Rude Pravo“ laikraščio teigimą, kad Olmūto arkivyskupas ekskomunikavo vieną kunigą. Iš tikrųjų arkivyskupas tą kunigą tik įspėjo, ir kadangi

jis to įspėjimo nepaisė, automatiškai užsitraukė ekskomunikaciją.

Vatikanas (UP). Rumunijos vyriausybė paleido visus 15 katalikų ordinų ir kongregacijų. Vatikanas radijus nurodo, kad Rumunijoje vyriausybė viešai kovoja prieš ekleziją, nes čia katalikai sudaro neįžymią mažumą. Kraštuose, kuriuose katalikai sudaro gyventojų daugumą, komunistinės vyriausybės priešreligines pastangas maskuoja.

Paskutinė valanda

* Amerikiečių generalinių štabų viršininkai ketvirtadienį vakare atskrido į Paryžių, kur tarsis su Prancūzijos kariuomenės vadovybe. Išskrisdamas iš Londono admiralas Denfeldas pareiškė, kad dar šiais metais bus sudaryta bendra Atlanto tautų gynybos organizacija.

* JAV senatas 55 balsais prieš 36 atmetė pasiūlymą Ispanijai suteikti iš Marshallio planui numatytų lėšų 50 milijonų dolerių paskolą.

* Belgijos karalius Leopoldas paskutinėmis dienomis turėjo pasitarimus su didžiausiomis Belgijos partijomis. Liberalų partija reikalauja, kad karalius Leopoldas II atsisitadintų savo sūnaus Balduino naujad. Socialistai jo grįžimui pritarė tik tuo atveju, jei per balsavimą pasisakytų 2/3 visos tautos.

Maskva. Ir „keliaujantis“ ambasadorius Harrimanas pareiškė, kad nedera sumažinti ginklų teikimo programas, nes tik tuo atveju galima bus išsaugoti ateinančią kartą nuo karo baisenybių.

Washingtonas (BBC). Prezidentas Trumanas pareiškė spaudos konferencijoje, kad jis visomis priemonėmis priešinsis kongreso bandymui sumažinti ginklų teikimo programą. Šiuo reikalu jis nesileisiantis į jokių kompromisų. Jis tik galys sutikti, kad kongresas apribotų jo prašytus įgaliojimus savo nuožūra skirti ginklus draugingiems JAV kraštams.

žmonės skiriami į priverčiamus darbus be teismo sprendimo, 2. pasmerkami ne tik paprasti nusikaltėliai, bet ir pareiškę nuomones, nesutinkančias su vyriausybės ir valdancios klasės pažiūromis, 3. stovyklos sudaro reikšmingus pigios ir pastovios darbo jėgos rezervus.

Sovietų delegatas Ariutunianas britų pasiūlymą sudaryti kvotos komisiją pavadino bandymu apsmėžti Sovietų Sąjungą. Jis reikalavo sudaryti komisiją iš prof. sąjungų narių, kuri turėtų iširti darbo sąlygas visame pasaulyje. Sovietų pasiūlymą palankiai Lenkijos delegatas. Amerikiečių delegatas atkirto, kad sovietų siūloma komisija savo darbo nebaigtų per šimtą metų. Jis siūlė sudaryti ekspertų komisiją, kuri turėtų susipažinti su priverčiamos darbo stovyklomis visame pasaulyje.

„Daily Telegraph“ praneša

Londonas (Reuters). „Londoniškis konservatorių“ „Daily Telegraph“ paskelbė platų savo Vienos korespondento pranešimą apie sovietų darbo stovyklą. Pranešimas remiasi paleistų iš stovyklų kalinių parodymais.

„Dauguma stovyklų, apie kurias jie pasakojo — rašo „Daily Telegraph“ — buvo įmonės arba kasyklos. Be sovietų piliečių, tame placiame vergų stovyklų tinkle yra daug svetimsalių. Vienoje stovykloje yra suteikti tik berniukai ir mergaitės nuo 7 iki 20 metų amžiaus. Kita stovykla naudojama ideologiškai prauklėti iš Europos grįžusius kareivius. Stovyklų maisto davinį sudaro tik sriuba ir juoda duona“.

Toliau korespondentas rašo, kad sovietai ir darbo vergus žiūri kaip į vertingus gyvulius, kuriuos gydyti galima tik jiems rimtai susirgus, kad juos toliau išnaudotų. Stovyklose gyvena užsieniečiai yra kilę iš visų kraštų, per kuriuos žygiavo raudonoji armija. Daugiausiai esą lenkų, vengrų, vokiečių, rumunų ir Pabaltijo valstybių gyventojų. Stovyklas dažnai saugo ginkluotos moterys. Tenka pastebėti, kad sargybiniai, aplamai imant, nėra ypatingai žiaurūs, tačiau to nepaisant stovyklos gyventojų teisės yra visiškai paneigtos.

Ketvirtadienį „Daily Telegraph“ vedamame komentavo savo korespondento pranešimą apie sovietų darbo stovyklą. Laikraštis rašė, kad tuo atveju, jei tokių stovyklų šiuo metu ir nebūtų, jos vis tiek atėityje turėtų atsirasti, nes komunistų režimas gali išsilaikyti tik atimdamas visiems savo valdomo krašto gyventojams laisvę.

Apie „čirvų“ tūzą

SVEICARŲ PUBLICISTAS APIE DP REPATRIACIJĄ

Artejanant nustatyti veiklos pabaigai, IRO visomis galimomis priemonėmis stengiasi DP stovyklas ištuštinti. Ruošiamos naujos registracijos, nesigailima išlaidų propagandai. Visose amerikiečių zonos stovyklose iškabinti plakatai, kuriuose skatinama pasirinkti vieną iš trijų kelių: emigraciją, išjungimą į vokiečių ūkį arba repatriaciją, kurių pastaroji pavaizduojama „čirvų“ tūzą. Šia repatriacijos, arba, populiariu terminu išsireiškiant, „čirvų“ tūzo, tema plačiai pasisako garsus šveicarų publicistas G. v. Uxkull laikraščio „Die Tat“ vedamajame (rugp. 2 d.), pavadintame „IRO dvideišskumas“.

Vis dar atsitinka, kad IRO globojami, iš už geležinės uždangos esančių kraštų kiliausieji „displaced persons“ turi visa energija, o kartais ir jėga duoti suprasti, kad jie nenori grįžti į sovietų užvaldytas savo tėvynes. Jau IRO pirmtakė UNRRA, remdamosi iš principo girtiniais tikslais — paskatinti pabėgėlius grįžti į savo gimtuosius kraštus ir ištuštinti stovyklas, kuriose jie pasmerkti liūdnam trūnijimui — DP stovyklas užtvindė prosovietine literatūra. Zinoma, čia svarbų vaidmenį vaidino lėšų klausimas, nes UNRRA, nors ir buvo turtinga, tačiau ne neišsėmama. IRO turimos priemonės, palyginti su jos uždaviniais, yra žymiai šyškiau seikėjamos, ir pabėgėlių grąžinimas į kilmės kraštus, yra ne tik natūraliausias, bet ir pigiausias būdas stovykloms ištuštinti.

Kyla klausimas, ar tai yra ir žmoniška. Šiuo požiūriu pabėgėliai yra visai kitos nuomonės, negu IRO. Jie priešinsis repatriacijai, o IRO, vietoje kruopščiai ir sąžiningai ištyrusi tokią pabėgėlių elgseną, griebiasi įvairiausių priemonių — pradedant sovietų propagandinės medžiagos dalinimu ir baigiant neslepjamais grasinimais — pabėgėliams „perkalbėti“. Tokį IRO pareigūnų elgesį galima paaiskinti tik trim spėjimais: 1) arba jie nieko nežino apie tikrąją būklę sovietų valdomose jų globotinių tėvynėse ir apie tai, kaip sovietų įstaigos elgiasi su grąžtančiais pabėgėliais (šiuo atveju būtų naudinga IRO personalą apšviesti „Amerikos balso“ archyvų arba kurio nors kito panašaus šaltinio medžiaga); 2) arba IRO įstaigoms yra visiškai vis tiek, kas su DP dėsio po to, kai jie išvyks iš stovyklų; 3) arba kai kurie tarnautojai, neišskiriant nė pačių aukštųjų sferų, lindi po viena skraiste su sovietų įstaigomis, kurios stengiasi repatriaciją bet kokia kaina prarasti. Pabėgėlių sluogsnuose šis, trečiasis, spėjimas yra labiausiai paplitęs, ir tikima, kad didžiąją UNRRAos prosovietinio elemento dalį yra pavyrę išfiltruoti ir IRO eiles.

Tačiau, ir neišsėleidaiznt į tokius placiūs spėjimus, IRO politikos negalima palankiai aiškinti. Labai gaila, kad ši žmoniškumo vardu veikianti organizacija, kurios uždavinys būtų nelaimingoms benamėms šio karo aukoms padėti — uždavinys, kurį daugelio kitų atvejų organizacija atlieka dekingumo ir pripažinimo užsitarnaujantia forma — savo sąskaitą aptendo neabejotinai nežmoniškais kėslais.

Vis dar atsitinka, kad sovietinės „repatriacijos komisijos“ lydimos IRO valdininkų, lanko pabėgėlius, nors šie jau šimtus kartų yra pareiškę, kad jie nenori ir savo tėvynes grįžti tof, kol jos bus sovietų okupuotos ar valdomos. Neseniai vėl toks atsitikimas įvyko Amagero saloje prie Kopenhagos. Iš 900 stovyklos gyventojų nė vienas neatvyko į šauktąjį susirinkimą, kuriame turėjo kalbėti sovietų pasiuntinybės tarnautojas. Vietoj to, visi salėje buvęstėjai stali ir suolai buvo išpaistyti sovietams nedraugingais šūkiiais ir Stalino karikatūromis. Iš stovyklos išvykstantį sovietų pasiuntinį danų policija turėjo saugoti nuo pabėgėlių pykčio. Tokios ir dar rimtesnės scenos per pastaruosius ketverius metus vyko daugybėje Europos stovyklų. Vienoje Italijos stovykloje jugoslavai užmušė savo tautietį komunistą. Nėra prasmes pabėgėliams aiškinti, kad namie viskas esą pavyzdgingiausioje tvarkoje, ir jiems nenukrisias nė plaukas, kai jie grįšia. Jie yra išitinkas, kad tai žino geriau, ir tam išitinkimui parenti turi nesugriaujamą įrodymų.

Grįžusieji, kuriems vėliau vėl pasisėkė pabėgti, pasakoja savo pergyvenimus. Kartais pabėgėlius pro geležinę uždangą pasie-

kia giminių laisakai, teisingai nupasakoją tikrąją padėį jų tėvynėse. Pašalinū—taigi, ne Rytų Europos gyventojų, — kuriems, kaip belaisviams, internetuosiems arba kokiu nors kitu būdu teko Rusijoje pagyventi, pasakojimai vaizdą dar labiau paryškina. Labai nedaugeliu atveju repatriuojantieji tikrai grįžta namo. Jau rusų surinkimo stovyklose (daugiausia Vokietijos rytinėje zonoje) jiems būna pareiškama, kad jų „tėvynė“ paskutiniuoju metu „labai padidėjusi“. Dabar visa didžioji Rusija (įskaitant ir Sibirą, kuris šioje stadijoje dažniausiai dar nėra minimas) pasidariusi jų namais, ir geras sovietų pilietis jaučias garbę dirbti savo tėvynėi ten, kur jis labiausiai reikalingas.

Tačiau, kaip atrodo, naujieji sūnūs tėvynėi labiausiai reikalingi Sibire arba kurioje nors kitoje panašioje srityje; faktai rodo, kad grąžtusiųjų arba deportuotųjų pabaltiečių laisakai ateina iš visų Rusijos dalių, neišskiriant nė Ramiojo vandenyno salų. Rusų požiūriu, visi DP yra įtariamai, nes apsikrėtę Vakarų idėjomis. Ir tėvynėje likusieji estai, latviai ir lietuviai arba lenkai yra be atodairos deportuojami, nes jie yra turėję ryšių su Vakarais. Amerikoje arba DP stovykloje gyvenančių giminių laiško pakanka MVD įtarimui sukelti. Grąžtantieji, ilgesnį laiką išgyvenę užsienyje, savaime aišku, yra šimta kartų labiau įtariamai. Todėl reikia turėti geroką dozę naivumo, kad patiktum oficialiaisiais rusų patikinimais, jog grąžtantiesiems „nieko neatsitiks“. 1945 m. pabaigoje (tiksliau: 1946 m. pradžioje. — Red.) Švedijos vyriausybė prievarta grąžino kelis šimtus latvių, lietuvių ir estų Švedijos užs. reik. min. Undenas pareiškė, kad jis neturės pagrindo rusų patikinimais dėl elgesio su grąžtančiaisis netikėti. Tačiau jau paaiškėjo, kad daug karininkų, kariavusių prieš Rusiją, buvo sušaudyti; keletas repatriavusiųjų kurį laiką buvo naudojami propagandinėms kalboms per radiją, kiti — išsklaidyti po visą Rusiją.

Tačiau prieš šiuos ir daugybę kitų faktų IRO užmerkia akis (paliestiesiems tuo atveju visiškai vis tiek, ar ji tikrai jų nemato, ar nenori matyti). Pačios IRO paskelbtieji 1947 m. grąžtusiųjų skaičiai (estų — 235, latvių — 1846, lietuvių — 909) kalba pakankamai aiškia kalba. Iš viso pabaltiečių tremtyje yra per ketvirtį milijono.

Diplomatine kova dėl DP

Zeneva (UP). JT ūkinėje ir socialinėje Taryboje amerikiečių delegatas Walteris Kotschigas atsakė į sovietų kaltinimus, pagal kuriuos Tarptautinė Darbo Organizacija (ILO) laikanti „vergų stovyklą“, kuriose DP turį atlikti priverčiamuosius darbus. Pabėgėlių problema yra labai pasunkėjusi dėlto, kad iš už geležinės uždangos į Vakarų Europą kas mėnesį vidutiniškai atbėga po 2.000 pabėgėlių.

Trylika balsų prieš 3 (1 susilaikius) komisija atmetė sovietų reikalavimą, pagal kurį IRO turėjusi pateikti pavardes ir gimimo datas tu asmens, kurie atsisako grįžti į savo kilimo kraštus. Kotschigas šį reikalavimą pavadino bandymu susirinkti medžiaga represalijoms prieš šiu pabėgėlių gimines.

* Būdinga, kad projektuojamojo IRO „skryningo“, kurio tikslas nustatyti, kiek DP negalės pasinaudoti nė viena iš „trijų kurtų“ — emigracija, išjungimą į vokiečių ūkį ar repatriaciją — anketoje yra toks klausimas: „Gimines tėvynėje ir kitose šalyse. Patiekite jų adresus. (Čia reikalaujama nurodyti giminių pavardes, vardus, giminyse laipsni, adresus).“

Naujas susirėmimas Korėjoje

Seulas (BBC). Pietinės Korėjos krašto apsaugos ministeris pranešė, kad ketvirtadienį prieš pietus kelių tūkstančių vyrų komunistų dalinys peržengė sieną. Per įvykusias smarkias kautynes pietinės Korėjos kariuomenė patyrė didelių nuotolių. Keli šimtai esą užmuštų ir sužeistų.

Sv. Raštas — propaganda
Berlynas (m). Sovietų pasienio sargyba

ties Helmstedtu sulaukė ir gražino į britų zoną vieną amerikiečių protestantų laidaurybės organizacijos „Cralog“ sunkvežimį... Sv. Raštu. Pagrindas: propagandiniai raštams reikalingas specialus „propaga—propusk“.

Iš Potsdamo į Vakarų atbėgo vieto vietų informacijų biuro viršininkas Ogas, kilimo latvis.

Sovietų planai Baltijos jūroje

Londonas (R). Viename savo pareiškime žinomas sovietų pulkininkas Tokajevas, šiuo metu kaip pabėgėlis gyvenęs Anglijoje, suteikė kai kurių žinių apie SSSR planus Baltijos jūroje ir Skandinavijoje. Tarp kitko jis pasakė, kad SSSR dominavimas Baltijos jūroje užima vieną svarbiausių vietų jų vidaus ir užsienio politikoje. Šiandien šis klausimas formuluojamas visiškai konkrečiai: norima Baltijos jūrą padaryti sovietų ežeru. Norint tai įvykdyti, reikia užimti visą Skandinaviją ir S. Vokietiją bent iki Kielo. Šio tikslo jie negalėsį pasiekti tuoj atveju, jeigu Vokietija liks nekommunistinė. Šiam reikalui politbiuras planuoja radikaliai Vokietijos perauklėjimą. SSSR turinti žut būt laimėti visą šiaurės Vokietiją ir ten patstatyti marionetinę vyriausybę su jiems ištikimais kvinslingais.

Pasak Tokajevo, Baltijos jūros sovietizaciją sovietai pradėję 1939 m. invazija Suomijon. Tai buvęs pirmasis etapas, kuriuo turėjai būti paruošta Baltijos valstybių ir Skandinavijos kraštų sovietizacija. Kandalakšos teritorijos okupacija reikiškus ne tik SSSR teritorijos praplatinimą, bet buvęs drauge ir pirmasios — SSSR mėginimas išlaužti i Botnijos įlanką. Panašūs tikslai reikiški reikalavime patstatyti Kandalakšos-Torneo geležinkelio liniją. Kiek vėliau bolsėvikai truošė savo karo bazes Vakarų Suomijoje. Tuo pačiu laiku bolsėvikų armijos okupavo Lietuvą, Latviją, Estiją.

Po 2. D. karo SSSR galėjo dominuoti visoje S. Europoje. Ji užėmė Klaipėdą, Rytų Prūsiją, Danzigą ir Mecklenburgą. Tačiau ši problema, sako pulk. Tokajevs, nėra visu 100% išspręsta, nes SSSR negavo svarbiausio dalyko — išėjimo i Baltijos jūrą. Jai nepasisekė įvykdyti ir Vokietijos sovietizacijos. Svarbiausias dalykas, kad nepavyko okupuoti strategiskai taip svarbias pozicijas tarp Kielo ir Kopenhagos. Tai galėtų įvykdyti tik tuo atveju, jeigu Schlesw.-Holsteino provincijoje patstatytų komunistinę vyriausybę. Kol ši provincija nebus SSSR kontroliuojama, iki tol sovietai neturės išėjimo iš Baltijos jūros.

Bolsėvikai tuo tarpu neturi galimybės išspręsti savo reikalų ir Skandinavijoje, kuri galinti jiems grasinti iš sparno. Pabaigoje Tokajevs samprotauja, girdi, nesą jokio abejojimo, kad karo atveju sovietai pirmą smūgį nukreiptų prieš Daniją ir S. Vokietiją bei Skandinaviją.

„Iššokėlių“ epidemija Stockholme

1944 m. švedų kalba praturtėjo vienu nauju žodžiu. Tai buvo toms dienoms, kada žiūrint iš Stockholmo, Vokietijos subyreišmas — žlugimas jau buvo tik laiko klausimas. Eilė gerai apmokom vokiečių pasiuntinybės tarnautojų pranešė Svedijos užs. reik. ministerijai, kad jie išstoja iš vokiečių diplomatines tarnybos, ir registruotais laisvais vokiečių pasiuntinybei gražino savo diplomatinis pasus. Panašiai atsitiko ir su Vengrijos pasiuntinybės tarnautojais po Horthy žlugimo. Jie liko žemomis be pilietybės, o švedai jiems greit rado ir naują vardą „Ahpappare“, kas musiška turėtų būti vadinama „iššokėliais“.

Pastaruoju metu Svedijoje prasidėjo nauja „iššokėlių“ epidemija, tačiau ši kartą iš Rytų bloko diplomatijos. Didžiausi pasikeitimai nuolat vyksta Cekoslovakijos pasiuntinybeje. Tuoj po Gottvaldo perversmo pasitraukusių pasiuntinį Dr. E. Tobrasų, kuris jau pradėjo docento darbą Texaso universitete, ir administracijos šefą M. Hla-

seka, pasėkė prekybos atachė K. Umlaufas, pasiuntinybės tarėjas Zelesny, sekretorės Z. Fantlova, G. Bitarovsky, Y. Hylorova. Tas pats dedasi ir Bulgarijos pasiuntinybeje. Pasiuntinys Popzlatevas turėjo pergyventi ir tai, kad i „iššokėlių“ armiją ištrikavo nei pasiuntinybės kurjeris. Atitinkamas „judėjimas“ vyksta ir Vengrijos pasiuntinybeje. Stebėtojų nuomone, „iššokėlių“ epidemija dar nėra pasiekusi kulminacinio punkto. Tiesa, „iššokėlių“ vieton atsinešami patikimesni valdininkai bet juk diktatūrinėse valstybėse „patikimumas“ yra labai reliatyvi, nuo laiko sąlygų priklausanti sąvoka. O be to, darbo sąlygos... „iššokėlis“ Hlausekas pasakoją: „Pastaruoju metu pasiuntinybeje turėjome 26 m. komunistų, kurie iššio diena sėdėdavo mano priekambaryje ir stebėdavo visus įeinančius ir išeinančius. Retkarčiais jis įeidavo mano kabinetą ir nė žodžio nesakė perversdavo visus raštus, gulinius ant mano stalė. Ilgai taip dirbti neįmanoma...“

Vyt. Alantus

Išdavikas

— Nesuprantu aš tos tavo bičiulystės; juk mums tai brangiai kainuoja, — sako žmona. — Tu visą laiką girtuokliauji...
— Jei nori pauti, tai reikia ir sėti, — atsakė nekantriai vyras.
— Ką tu čia nupiausi?
— Tu nesupranti, aš būtinai turiu iėti i komiteta, o tam reikalingi draugai. Kai būsi išrinktas, tuomet visi draugai galės eiti vėlniop, — nusijuokė vyras. — O dėl išlaidų, tai būk rami: jos grįš šimteriopai.
— O jei tavęs neišrink?
— Žutbut turiu būti išrinktas, turiu tokią instrukciją. Komitetas dirba kartu su administracija. Ten galima gauti vertingų informacijų, o antra vertus, sėdint valdžioje, galima tokią veiklą išvystyti, kad visa stovykla ims plautis kaip šunų gauja, suprantai? Jei man tai pavyks, gausiu toki atlyginimą, kad, palyginus išlaidas mano rėmėjams, jos atrodys vienai juokai. Dabar suprantai? Tik žiūrėk, laikyk liežuvį už dantų.
— Būk ramus, tu mane pažįsti, — sumurmėjo mieguistui balsu žmona.
— Taip gali kalbėti tik išdavikas, — sušukau pasipiktinęs.
— Ir aš taip manau, — atsakė valdininkas.
— Kaip jo pavardė?
— Jo pavardė aš pasakysiu tik su viena sąlyga: mano vardas neturi būti įveltas i tą bylą.

— Bet mums reikia liudininkų, mes turime visi kovoti su išdavikais:
— Žinoma, turime, bet, paėmus iš esmės, įrodomosios medžiagos vistik kaip ir nėra. Tas pilietis gali teisingai, kad mašinėlė jis buvęs pasiskolinęs kokiam raštui parašyti. Gal dėl visa ko jis tokį raštą ir turi pasirašęs. Pagaliau, kas manimi patikė, kad vyro ir žmonos pasikalbėjimas teisingas? Aš sakysiu: teisybė, jis sakys melas ir kam tikėti? Kad būtų nors du liudininkai...
— Dariūnas?
— Dariūnas.
— Policijos vado pavaduotojas tvirtina, kad nakti, kai buvo išplatinta atsišaukimai, jis girtuokliavęs su Dariūnu.
— Tas faktas greitėliau kalba prieš jį, ne kaip už jį. Išplatinti atsišaukimams galėjo užtekti pusvalandžio laiko. Jis tai galėjo padaryti anksti ryta, svečiams išėjus.
— Tamsta manai, kad jam negalima bylos kelti dėl įrodymų stokos? — paklausiau.
— Bylą galima kelti, bet ją sunku laimėti.
— Bet kas nors reikia daryti.
— Aš irgi manau, kad reikia.
— Aš jam padėkojau ir jis išėjo.
— Ne mano reikalas buvo spręsti, kas darytina toliau. Aš surašiau išsamų pranešimą, išdėstydamas tik faktus ir nedarydamas jokių išvadų. Tarp kita pastebėjau ir tai, jog iš gautų kitų stovyklų komitetų atsakymų paaiškėjo, jog Brazaitis visur paliko ko-

Besikeičianti Amerika

de, kad sugriuvus Vokietijos imperijai, vokiečių pavojus visiems laikams yra pašalintas, o komunizmas yra atskirtas prieškomunistiškai nusiteikusių valstybių pykimu. Pasaulis atrodė esąs „safe of democracy“ (seifas demokratijom), ir todėl demokratijom atrodė, kad jos galinčios atsieti savo tautinių problemų sprendimui.

Tačiau po 1945 m. pavojus demokratijom buvo aiškus. Sumušta ir net demokratinė Vokietija galėtų pergyventi militarizmo atgimimą, kaip parodė 1933 m. patyrimais, jei demokratijos tautiniai ginčai ir nusiginėjimu tam padėtų; o svarbiausia — pasirodė, kad Stalinas gali įvykdyti Lenino svajones ir sujungti savo valdžioje visą susilpnėjusią Europą ir Aziją.

Tik Stalino deka nepasikartojto apgailėtinas 1919/20 m. žaidimas. Stalinas prieš Vakarų žmonių norą privertė prieš jį sukilti ir susijungti. Be patyrimo su Hitleriu, pavojus, gal būt, nebūtų buvęs suprastas ir įvertintas, ypač jo nenuvoktų JAV, kurios perėmė Vakarų pasaulio vadovimą. Jos perėmė vadovybę ne dėl to, kad yra stipriausios ūkiškai bei kariškai, bet dėl to, kad jos pasimokė iš pareities patyrimų ir nėra tradicionalizmo varžomos. Amerikiečių galvosenos nekomplikuotumas ir ryžingumas privertė juos tuojaus remti tarptautinę vienybę Vakarų laisvės apgynimui. Tokią elgesną prieš tris ar keturis metus negalima buvo įsivaizduoti.

Per paskutinius du metus priemonės greitai sekė viena kita. Graikijos ir Turkijos rėmimas, Marshallio planas, Atlanto paktas, ginklų teikimas Vakarų Europai, amerikiečių dalinių dalyvavimas Vakarų manevruose. Lėtai, o vis dėl to ir labai greitai, auga bendradarbiavimas tarp Vakarų kultūros kraštų. Karinėje, ūkinėje, politinėje ir kultūrinėje srityse. Amerikiečiai negalvoja — kaip taria skeptikai — apie „Wallstreet-

to“ ar „Monopolkapitalo“ gynimą, bet apie bendrą strateginį saugumą (kad išvengus karo) ir bendrą civilizaciją (kad apgynus laisvę). Dėl to sutaria visi amerikiečiai. 1948 m. rinkimų reikšmė slėpi ne Dewey ar Trumano pergalėje — kas iš jų laimėtų, politika būtų ta pati — bet visiškame Chicagos pulkininko McCormicko (priešbrišinės tendencijos vado) ir H. Wallace (prorusinės tendencijos vado) pralaimėjime Atlanto bendruomenės politikos naudai.

Amerikiečiai gerai žino, kad jų dabartinė Marshallio plano ir Atlanto pakto politika yra „nauja avantiūra tautos gyvenime“, kaip kad išsireiškė Trumanas per Marshallio plano metines. Ir kaip tik naujos politikos didinga prigimtis, jos drąsa ir ateities perspektyvos traukia amerikiečius.

Tiek Trumanas, tiek ir Dewey nekarta jų pasisakę už Vakarų pasaulio vienybę. Jie abu supranta, kad be Vakarų Europos laisvės nebūtų ir Amerikos laisvės. Jie abu reikalauja pasaulio vienybės.

Trumanas ir Dewey nėra dideli vyrų ar igimti vadai. Ir tai yra kaip tik demokratijos stiprumas, kad jos gali eiti pirmyn be karžygių ar genialių vyrų. Trumanas ir Dewey yra vidutiniai amerikiečiai. Ypač prezidentas Trumanas yra tipingas mažo vidurinių vakarų miestelio gyventojas. Ir kaip tik faktai, kad jis ir jo rinkiminis priešas taip greitai išmoko suprasti tarptautinio bendradarbiavimo naudą, kad jie taip greitai pajėgė užmiršti siaurą nacionalizmą ir tradicinį izoliacionizmą, kuris prieš keletą metų buvo taip būdingas JAV-bėms, kad jie žino, jog prasidėjo nauja era, kuri reikalauja naujų santykių, — tai visa rodo kaip smarkiai pasikoite amerikiečių galvosena. Amerikiečiai yra pasiryžę būti pionieriais prie naujos vieningo Vakarų pasaulio sienos su visomis jos galimybėmis, sunkumais ir vilionėmis.

Baltijos jūra Atlanto pakto planuose

Stockholmas. (FR). Du vadovaujantieji danų generalinio štabo nariai šią savaitę susitikę su JAV štabo šefais, atskridusiais i Europą pasitarti Vakarų Europos gynybos koordinavimo klausimais. Feldm. Montgomey vadovaujamas štabas jau yra aptaręs laivyno kelių apsaugos sistemą, kurioje, kaip teigiama, labai svarbų vaidmenį vaidinanti Danija. Čia kalbama apie tai, kaip eventualaus pavojaus atveju tektų sukliudyti povandeninių laivų pastangas iš Baltijos jūros prasiveržti i Vokiečių jūrą ir Atlanto vandenyną.

Iš šio pranešimo, kilusio iš Londono, aiškėja naujas strateginis akcentas, kuris iškilio, nepasisekus suorganizuoti Skandinavijos gynybos sąjungą ir Danijai su Norvegija prisijungus prie Atlanto pakto. Sudarant Skandinavijos gynybos sąjungą, vienas svarbiausių jos uždavinių būtų buvęs bet kokia kaina išlaikyti atvirą kelią i Baltijos jūrą. Tačiau, švedijai iš bendros Skandinavijos gynybos sistemos iškritus, svarbiausieji gynybos uždaviniai atsisdūrė radikaliai priešingoje plotmėje. Dabar tenka ieškoti kelių, kaip eventualaus „atsitikimo“ atveju išėjimą iš Baltijos jūros hermetiškai uždaryti.

Iš trijų didžiųjų Danijos vandens kelių tik tai du gali būti laikomi tiesioginio susisiekimo linijomis tarp Baltijos jūros ir Kat-

tegatto: tai — Didysis Beltas ir Oeresundas. Didysis Beltas, kertąs visą Daniją, kraštą jungia su artimiausiomis šiaur. Vokietijos dalimis: Schleswig-Holsteinu ir Mecklenburgu. Jo plotis ir gylis (mažiausia 20 m) leidžia be vargo juo praplaukti ir didžiausiems laivams. Tačiau, kadangi didysis Beltas yra iš abiejų pusių supamas Danijos teritorijos, o, be to, tiesiogis išėjimas iš Baltijos jūros yra komplikuoatsnis, — didesnės reikšmės teikiama Oeresundui, kuris yra tikras didysis kelias kiekvienai jūros valstybei. Oeresundo ūkinė reikšmė paplūstui pakanka priminti, kad apie 80% viso Baltijos jūros prekybinio laivyno plaukia pro šį sąsiaurį.

Faktas, kad Vakarų valstybių strateginiuose pasitarimuose iškyla Danijos vaidmuo ir ypač jos reikšmė, siekiant užblokuoti priešio povandeninių laivų prasiveržimą, atkreipia dėmesį i Baltijos jūroje esančio priešio laivyno dydį. Kadangi apie Lenkijos laivyną negali būti nė kalbos, tad čia, savaime aišku, turima omenyje vien tik rusų laivynas.

Didžioji rusų Baltijos laivyno dalis, kaip švedų laivyno organas „Sverigsflotte“ praneša, nepaisant Leningrado apsupimo, nuo karo maža nukentėjo. Iš abiejų didžiųjų karo laivų „Spalio revoliucija“ ilko visai ne-

sužalotas, o „Petropavlovskas“ dar tebėra remontuojamas Kronstadto uoste. „Spalio revoliucija“ turi vieną minusą, kad šis laivas tegali būti panaudojamas pajūryje operuojantiems pėstininkams paremti, ir tai — tik tuo atveju, kai negresia joks pavojus iš jūros pusės (šį karo laivą lydi buv. suomių „Vyborgas“ 4.000 to dydžio). Mat, „Spalio revoliucija“ yra dar prieš pirmąjį D. karą statytas karo laivas, kurio šarvai nėra pritaikyti moderniesiems reikalavimams, o jo greitis nesiekia nė 20 mazgų per val. Dėl minimų trūkumų laivas šiandien naudojamas beveik vien tik mokymo tikslams. Jame daugiausia apmokomos igulos baigia-

man statyti naujam sovietų karo laivui „Sovietiskij Sojuz“, kuris pagal užsienio spaudos pranešimus jau esąs visai baigiamas statyti. Iš jo dydžio (35.000 to), kuris normaliems Baltijos jūros reikalavimams skaitomas perdideliu, tenka spėti, kad jis vėliau numatomas išplukdyti i platesnius vandenis.

Be ju, aktyvioje tarnyboje yra dar du sunkieji kreiseriai: „Kirovas“ ir „Maksimas Gorkis“. Per dvejus ateinančius metus bus baigti statyti dar trys pagerintos Kirovo klasės kreiseriai. Pirmasis jų „Tjalovas“, jau beveik baigtas. Toliau reikia paminėti, kad rusai čion yra atplukdę ir buv. vokiečių „Nürnbergą“, kuris dabar pavadintas „Admirolu Makarovu“ ir esąs dar visiškai tinkamas tarnybai. Be to, stengiamasi, naujai perkonstruojant sužalotąsias dalis, atstatyti buv. vokiečių kreiserius „Lützową“ ir „Seydlitzą“. Trukstant kai kurių svarbių brėžinių, reikia manyti, kad jų atstatymas būsiąs baigtas neanksčiau, kaip po 3 metų.

Toliau paminėtina eilė torpedaivių, ypač „Leningradas“ ir „Minskas“ bei ankstesvėnėjieji vokiečių „Z 33“, kurių trejetas statoma nauju, vidutiniškai 3.000 to dydžio.

Baltijos jūros pakrantėse esančios rusų laivų dirbtuvės savo darbą didžiąja dalimi yra sukonzentruosius ne i didesniųjų klasių laivų statybą, kuri trunka gana ilgai, bet i povandeninių laivų statybą. Šiuo metu rusų povandeninis laivynas turįs apie 250 laivų. Rusai daug laimėjo, užimdami didžiąją dalį vokiečių povandeninių laivų dirbtuvių, kuriose rado net tik naujausio tipo visai sveikus laivus, bet ir paskutiniųjų vokiečių projektų brėžinius bei projektus. Amerikiečių duomenimis, kuriuos švedai laiko labai patikimais, Sovietų Sąjunga iki 1950 m. metinę povandeninių laivų produkciją išvystysianti iki 200 vienetų.

„Amethystas“ išspruko

Britų fregata „Amethyst“, kurią prieš keletą savaitių įgancės upėje apšaudė ir užblokoavo kinų komunistų kariuomenė, prieš tris dienas, nepasivardama smarkios komunistų artilerijos ugnies, pabėgo ir atplaukė i Hongkongą. Visoje D. Britanijoje „Amethysto“ žygis sukėlė entuziazmo bangą. Hongkonge manoma, kad tas drąsus laivo vado pasilegimas daugiau sustiprino britų prestižą visuose Tol. Rytuose, negu gynyimo ministerio Alexanderio viešnagė. Laivo vadas apdovanotas aukščiausiu ordinu. Pačiam „Amethystui“ suteikta didžiausia garbė: jam leista įplaukti i Hongkongą uostą prieš komanduojančio admirolo vėliavinį laivą.

Spauda - JAV lietuvių vadovas

Pirmieji Amerikos lietuvių laikraščiai buvo leidžiami ir redaguojami nepatyrusių ir mažo mokslo žmonių. Jų turinys menkas, kai kada obskurantiškas, kalba netaisyklinga, daug joje barbarizmų. Tačiau ir tokiais būdami, jie Amerikos lietuvių visuomeniniam gyvenimui turėjo didelę reikšmę. Lietuviška spauda Amerikoje lietuviams (bent pirmosios kartos) padėjo išlikti lietuviams. Ji lietuvius siejo su savo tėvyne Lietuva, nuolatos ragino būti jos mylėtojais, skelbė lietuvių tautinius siekimus, skatino lietuvių organizuotumą, kurti savas organizacijas, parapijas, mokyklas ir kt.

Kokios didelės reikšmės lietuviška spauda Amerikos lietuvių visuomeniniam gyvenimui turėjo, ryškiai rodo kad ir šis pavyzdys. 1886 m. „Vienybė Lietuvininkų“ buvo išleistas sumanytas sujungti į vieną organizaciją jau esamas lietuviškas draugijas. Tais pat metais Plymouth buvo suauktas jų suvažiavimas ir jame įsteigtas „Susivienijimas Lietuvininkų Katalikų Draugysčių Amerikoje“, 1891 m. jis buvo pavadintas „Susivienijimu Lietuvininkų Amerike“. Šiuo vardu jis ir įregistruotas Pensilvanijos valstybės įstaigose. 1891 m. ši organizacija buvo pavadinta „Susivienijimas Lietuvininkų Katalikų Amerikoje“. Tačiau po dešimties metų Wilkes Barre šeime ši organizacija sušuko ir „Susivienijimą Lietuvininkų Romos Katalikų Amerikoje“ (SLRKA) ir „Susivienijimą Lietuvininkų Amerikoje“ (SLA). „grynai tautinę organizaciją, kurioje laisvai galėtų prigulėti įvairių tikybinių ir politinių įsitikinimų lietuviams“. 1930 m. po seimo Chicagoje nuo šio susivienijimo atskilo komunistinės orientacijos lietuviams, įsteigdami „Lietuvių Darbininkų Susivienijimą“.

Valdiško „The Fraternal Compend Digest“ 1940 m. žiniomis, „Susivienijimas Lietuvininkų Amerikoje“ (SLA) turėjo 15.926 narius, apdraustus 7.172.750 dolerių; turto už 2.066.504, 17 dolerių. „Susivienijimas Lietuvininkų Rymo Katalikų Amerikoje“ (SLRKA) turėjo 10.890 narių, apdraustu 5.561.850 dolerių; jo turtais siekė 1.504.570 dolerių; „Lietuvių Darbininkų Susivienijimas“ 1940 m. pradžioje turėjo 8.341 narį ir turto už 312.796 dolerių. „Susivienijimas Lietuvininkų Amerikoje“ ligi 1935 m. pabaigos (t. y. per 35 m.) savo nariams išmokėjo 1.316.621 dol. pomirtinės apdraudos, 1.434.715 dol. ligoje pašalpos, 50.000 dol. iš našlaičių fondo ir apie 150.000 dol. švietimo, kultūros ir kitokiems reikalams.

Jau minėta „Vienybė Lietuvininkų“ 1896 m. į gyvenimą paaukė „Tėvynės Mylėtojų Draugiją“, kuri ligi šiol tebevykvoja ir Amerikos lietuvių kultūrinėje gyvenime išvarė platų barą ir standien dar tebeturi nemažos reikšmės. Ji yra išleidusi gana daug vertingų knygų, tarp jų 1909 m. šešius didelius Vinco Kudirkos raštų toms.

Jei šiandien Amerikos lietuvių visuomenė yra organizuota, turi daugybę įvairių įvairiausių draugijų, savas partijas ir mokyklas, tai čia daugiausia nuopelną įnešė amerikiečių lietuvių laikraščiai leidėjams bei redaktoriams neturėto, ir jų leidžiamai bei redaguojami laikraščiai tapo ta ašimi, aplink kurią pradėjo teltis ir sukūti lietuvių visuomeninis gyvenimas, tuo židiniu, iš kurio išsileidinėjo kultūrinė veikla, tuo švyturiumi, kuris daugeliui neleido nuklysti nuo savo tautos.

Kad lietuviški laikraščiai geriau galėtų išsilaikyti, kai kurie jų leidėjai įsigijo ir savas spaustuvėles ir, be laikraščių, juose taip pat spausdino ir lietuviškas knygas. O kai kurie pirmieji Amerikos lietuvių laikraščiai buvo ir pirmieji lietuviškų knygų leidėjai. Štai, pavyzdžiui, „Vienybė Lietuvininkų“ per pirmuosius 25-rius savo gyvenimo metus išleido apie 70 lietuviškų knygų. Taip pat gana daug knygų išleido „Lietuva“, „Dirva“, „Garsas“ ir kt. laikraščiai.

Nors daugumos Amerikos lietuviškų laikraščių ir knygų leidimas buvo tvarkomas biznieriškai, tačiau jis davė didesnę ir mažesnę įnašą mūsų kultūrai. Nepamirškime ir to, kad Amerikoje lietuviškų laikraščių ir knygų leidimas ir anksčiau buvo gana rizikingas verslas. Ne vienas jų leidėjas yra subankrutavęs. Žurnalistas kun. J. Prunskis, rašydamas apie lietuviškos knygos glogistą ir prisikėlimą pasakoją, pietinėje Chicago dalyje suradęs vieną kitados garsų lietuviškų knygų leidėją, kuris sentis iš to bizniso buvo keletą namų įsigijęs, o dabar gyvenęs tame pačiame spaustuvių kambaryje, kampa užsitęsęs marskomis ir, su sūnumi bespausdinamas visokias korteles, skurdžią sau duoną uždirbęs. Sakė, kad jo jau koja prakiurusi. Gydytojas jam liepęs būtinai pailsėti, bet jis negalįs, reikia krutėti, kad gautų ką pavalgyti, tai kasdien su skaudančia koja ir stovįs spaustuvielėje. Nuvedęs kun. Prunskį į savo kitados gausiai

leistų veikalų sandėlį. Jis buvęs įrengtas rūsyje po grindimis. Jame esama neblogų lietuviškų knygų, bet didelė dalis jau pelių sukopota, čia jų lizdai susukti, kita dalis iš kažin kur prasiskundisio vandens suplūta pūsta ir pelyja (ALRKA Kunigų Vienybės Metraštis, 1941 m. 23 psl.).

Amerikos lietuvių spauda, organizuodama lietuvių visuomeninį bei kultūrinį veikimą, taip pat formavo ir jų tautinę bei politinę sąmonę. Daugiausia savo periodinės spaudos dėka Amerikos lietuviams yra pasiskirstę į politines ir pasauližiurines sroves: katalikų, tautininkų, socialistų ir komunistų. Visos tos srovės turi savo laikraščius, o katalikų, socialistų ir komunistų net ir savo dienraščių: katalikų — „Drauga“, socialistų — „Naujienas“, komunistų — „Vilni“ ir „Laisvę“.

Amerikos lietuvių pasiskirstymas srovėmis yra daug ryškesnis negu kad lietuvių nepriklausomoje Lietuvoje. Amerikos lietuvių srovės yra atsineštinės iš Lietuvos ir čia tik kiek modifikuotos, pritaikytos prie vietos gyvenimo sąlygų. Amerikos politinės partijos lietuvių sroviniam susiskirstymui nedaug įtakos turėjo, ir joki taktiką daugiausia tepasireiškia tik per rinkimus.

Kur ryškus srovinis pasiskirstymas, ten neišvengiama ir srovinė kova ir ji Amerikos lietuvių tarpe daugiausia reiškiasi per

Sovietų atominio miesto žlugimas

Įėjo -adjudantas ir pasiūlė cigaretę. Profesorius J. suabejojo.

— Galite ramiai užsūrikyti, — nusišypsojo karininkas, pats imdamas iš dėžutės papiroką.

Vokiečiams buvo parodyta eilė fotografijų. Ar jie pažinoję tuos asmenis? Profesorius paneigė, nors vienam paveiksle jis aiškiai atpažino buvusį savo asistentą. Tardymu buvo siekiama nustatyti, ar abu belaisviai tikrai vadovavę Bornholmo I tyrimų stociui. Klausimai buvo gudriai painiojami. Tačiau vokiečiai tuoj pastebėjo, kad rusai toli gražu ne viską žinojo, kas Bornholme buvo daroma.

Karininkai, atrodo, skubėjo. Porą kartų į kambarį įėjo tulas civilis ir kažką trumpai paklausė. Dr. P., nors ir gerai mokėdamas rusų kalbą, ne viską suprato. Atrodo, kad jie kalbėjo tam tikro slapto kodekso terminais, susidedančiais vien iš sutrumpinimų, kurių pašalinis suprasti negalėjo. Abu belaisviai turėjo jo kelis kartus pasirašyti. Šie parašai — buvo lyginami su parašais, esančiais dokumentuose.

Per visšką sugriautą miestą jie vėl buvė automobiliumi nuvežti į stotį. Vieno traukinio gale buvo sargybinių apsuptas vagonas. Belaisviai buvo perduoti kitam karininkui, kuris juos nuvedė į tuščią kupe, prie kurios durų pastatė du sargybinius, ir pasakė:

— Iš kupės išeiti negalima. Kalbėtis su kitais keleiviais draudžiama.

Kelionė truko ilgai. Tame pačiame vagono Dr. P. pastebėjo ir daugiau vokiečių mokslininkų. Keli jų buvo pažįstami, V-ginklų specialistai. Reikšiu, jie pateko į rinktinį specialistų transportą. Tačiau pasikalbėti su jais nebuvo įmanoma. Visi buvo atidžiai stebimi nuolat besišypsantių kariškių ir karininkų. Pravažiavus Kurską, Orelį ir Tulą, Dr. P. vienam sargybiniui ženklais parodė, kad jis noris valgyti. Kareivis linktelėjo galva ir kažkur išbėgo. Po kurio laiko jis grįžo su duonos rieke ir gabalu sūrio. Dr. P. padėjo jį norėjo pradėti su juo rusiškai kalbėtis, tačiau šis, lyg išsigandęs, skubiai dingo.

Maskvoje jie buvo keletą dienų laikomi viename viešbutyje. Vėliau buvo vėl grąžinti traukinin. Vagono langai buvo užkalti lentomis. Traukinį lydys karininkas belaisviams pareiškė, kad pro langus dairytis griežtai draudžiama. Jis puikiai kalbėjo vokiškai. Dr. P. bandant su juo kalbėtis rusiškai, jis apsimetė negirdįs ir greit dingo. Mokslininkai pradėjo spėlioti, kad jie vežami į Uzurąj.

Magnitogorsko stotyje traukinys stovėjo, ligi sūtemo. Stociiai visai ištuštėjus, mokslininkai buvo nuvesti ir uždara ties stotimi laukianti limuzina. Per miestą buvo važiuojama laukiniu tempu. Vokiečiai matė pro šalį bėgančius impozantiškų fabričių siluetus, ilgias eiles amerikinio stiliaus pastatų.

Tikrai, čia rusų Kruppo Esensas, — sušuko Dr. P. apatiškai besidairančiam profesorui J. Čia gaminami tankai, patrankos. (Kaip žinoma, Magnitogorsko ir Stalinsko fabriškai karo metu pagamino 40.000 tankų,

leistų veikalų sandėlį. Jis buvęs įrengtas rūsyje po grindimis. Jame esama neblogų lietuviškų knygų, bet didelė dalis jau pelių sukopota, čia jų lizdai susukti, kita dalis iš kažin kur prasiskundisio vandens suplūta pūsta ir pelyja (ALRKA Kunigų Vienybės Metraštis, 1941 m. 23 psl.).

Amerikos lietuvių spauda, organizuodama lietuvių visuomeninį bei kultūrinį veikimą, taip pat formavo ir jų tautinę bei politinę sąmonę. Daugiausia savo periodinės spaudos dėka Amerikos lietuviams yra pasiskirstę į politines ir pasauližiurines sroves: katalikų, tautininkų, socialistų ir komunistų. Visos tos srovės turi savo laikraščius, o katalikų, socialistų ir komunistų net ir savo dienraščių: katalikų — „Drauga“, socialistų — „Naujienas“, komunistų — „Vilni“ ir „Laisvę“.

Amerikos lietuvių pasiskirstymas srovėmis yra daug ryškesnis negu kad lietuvių nepriklausomoje Lietuvoje. Amerikos lietuvių srovės yra atsineštinės iš Lietuvos ir čia tik kiek modifikuotos, pritaikytos prie vietos gyvenimo sąlygų. Amerikos politinės partijos lietuvių sroviniam susiskirstymui nedaug įtakos turėjo, ir joki taktiką daugiausia tepasireiškia tik per rinkimus.

120.000 patrankų ir daugiau negu 30.000 lektuvų).

Automobiliui staiga sustojus, vokiečių mokslininkai atsirado mažame, stipriai apšviestame kambaryje, prieš vieną rusų mokslininką. Salla jo sėdėjo kažkoks komisaras. Pasiveiklinimas buvo draugiškas, tačiau rusų mokslininkas savo pavardės nepasakė.

— Aš nemanau, kad čia mums reikėtų keistis nuomonėmis apie jūsų darbą, — pradėjo jis be jokios įžangos. — Mes žinome, kas jūs esate, žinome net dalį jūsų darbų, ypač ankstyvesnių, ir manome, kad jūs galėsite rusų reikalams pasitarnauti.

Komisaras atidžiai sekė kiekvieną žodį ir užsirašinėjo savo bloknote. Mokslininkas žvilgtelėjo į jį, paskui oficialiai paklausė: — Ar norite mums dirbti? Tai reikšiu, kad jums branduolio fizikos tyrinėjimui reikmuose būtų pavesti tam tikri uždaviniai... Jūs galėtumėte, taip sakant, ir toliau tęsti ankstyvesnius savo tyrinėjimus pas mus... žinoma, darbas turi būti tikslus ir greitas... jūs žinote, kad laikas vertė... mes turime griežtus išakymus, kuriuos reikia išpildyti (jis dar kartą žvilgtelėjo į komisarą) ir turime sistemą, kurios reikmuose eilė jūsų kolegų jau atliko kai kurių vertingų patarnavimų...

...o kas tie kolegos? — susijaudinęs pašoko profesorius J. Rusas nusišypsojo ir tarė: — Jūs iš savo įstaigų taip pat nereikalavote, kad jos jums pasakytų kitų tautų bendradarbių pavardes... o Vokietijoje dirbo eilė tokių žmonių... net rusų... Tą akimirksnį atsidarė durys, ir kambaryje eilę elegantiškai atrodąs jaunas vyras, iš pirmo žvilgsnio panašus į turką. Jis dėvėjo turkišką kepurę, kurią nusiėmė tik tada, kai rusų mokslininkas jam pastatė kėdę. Jaunam vyrui dar nespėjus išarti žodžio, durys vėl atsidarė, ir į vidun įgritavo karininkas, kuris tuoj pat prabilo:

— Draugai, mes negalime garsti!

Jis kalbėjo rusiškai, kaip ir kiti, visai nemanydamas, kad kuris iš vokiečių mokytų rusiškai. Jau iš pirmos scenos buvo aišku, kad tai esąs aukštas karininkas, atvykęs iš Maskvos su specialiais išakymais. Rusų mokslininkas nervingai paklausė: — Kas įsakytą?

— Visas turimas jėgas siųsti į Katapultą! Svarbiausias šio mėto uždavinys: kuo skubiausiai perdirbti uranijaus rūdą! Skubiai paskirti vokiečių mokslininkus į tas vietas, kur jie galėtų būti bent kiek mūsų bendrajam planui naudingi... — Taip, bet mes turime savus išakymus. Mes turime pirmą iširtį, o paskui iš lėto... — Žinau, žinau, — nutraukė karininkas mokslininko žodžius. — Tačiau reikia kuo greičiau pasiekti rezultatą. Atomgradas stato vis naujus reikalavimus... Tikrinimas galima atlikti tuo pat metu lygiagrečiai... Nauji metodai... pagalvokite apie naujus metodus, profesoriau!

Tai pasakė, jis vėl išbėgo. Mokslininkas ilgai tarėsi su „turku“. Paskui, lyg atsiminęs vokiečius, kreipėsi į juos: — Ar mano paūlymą jau apgalvojote? Ypač tamsta, prof. J., mane interesoju. Aš tikiu, kad taip.

Profesorius J. atsakė: — Aš turiu dar pagalvoti. Duokite man ir mano kolegai 8 dienas laiko.

Aštuonias dienas! — pašoko komisaras. — Tai neįmanoma. Tamsta, profesoriau, žinai! Neįmanoma!

Rusų mokslininkas pradėjo komisarui aiškinti, kad jei vokiečiai dirbsią su noru, tai 8 dienų nuostolis busias atlygtinas su kaupu. Mokslininko esą negalima priversti. Ypač daug naudos būsią, jei dirbsią profesorius J. Reikia neužmiršti, kad vokiečiai buvo

jų spauda. Katalikų, tautininkų ir socialistų srovės yra vieningos tik Lietuvis nepriklausomybės klausimu. Jos visos kovoja dėl Lietuvos nepriklausomybės, tačiau jų nuomonės daugiau ar mažiau skirias ten, kur svarstomi Lietuvos politinės ir socialinės santvarkos klausimai.

Amerikos lietuvių spauda, per septyniadesimt metų organizuodama ir vadovaudama lietuvių visuomeniniam gyvenimui ir kultūriniam veikimui, sukūrė savas tradicijas ir ryškų pastovių broožų veidą. Amerikos lietuvių spaudos veidas daug ryškesnis ir pastovesnis, negu kad nepriklausomos Lietuvos spaudos. Taip esama daugiausia dėl to, kad Amerikos lietuvių spauda, laikydamas savo tradicijų, yra konservatyviška, sustingus, nemėgstanti naujovės. Ten geriausiai laikosi tie laikraščiai, kurie savo amžių skaičiuoja dešimtims metų. Naujam, nuo amerikinės lietuvių spaudos veido skirtingam laikraščiui prasiskinti kelią labai sunku. Tatai rodo, „Lietuvis“ ir „Naujiosios Aušros“ žurnalų likimas. Siuodu žurnalai ir savo turiniu ir savo išvaizda buvo artimi nepriklausomos Lietuvos spaudai, tačiau Amerikos lietuvių visuomenėje nerado reikiamo pritarimo ir paramos.

Amerikos lietuvių spauda daugiausia remiasi senosios kartos lietuviams ir todėl (Nukelta 1 4 psl.)

daugiau pasiekę, negu ligi šiol žinoma. O jų patirtį reikia išgauti...

— Gerai, — pagaliau sutiko komisaras ir atsisuko į „turką“: — Nugabenk juos į Badalaną.

Lygiai aštuonioms dienoms praėjus, ties namu, kuriame buvo apgyvendyti mokslininkai, pasirodė gelsvas „džypas“. Mokslininkams lipus, mašina pasuko į šiaurę. Simto metų atstume pirmąją sekė kita mašina, kurioje sėdėjo minėtas „turkas“. Kelias buvo pilnas begalinių sunkvežimių kolonų, prikrautų statybinių medžiagos. Vietoje vietoje buvo pristatyta daug trobelių. Pro jas matėsi statomo milžiniško fabriko sienos. (Šiandien jau žinoma, kad toje vietoje buvo nepaprastai staigiu tempu pastatytas Severo — Uralsko miestas).

Po keturių kelionės dienų — mašina sustodavo tik šoferiams pakeisti — buvo pasiektas naujas miestas, kurį rusai vadina Katapultu. Jis buvo sudėtos didelės sovietų viltys. Jis turėjo pralenkti Atomgradą, į Katapultą kasdieną atleidavo ilgą prekiniai traukiniai iš Joachimsfallo (Vokietijos), pilni urano rūdos. Miestas buvo taip pastatytas, kad jis atrodė, lyg vienas ištais fabrikas.

Automobiliui sustojus ties vienu šaligatviu, Dr. P. buvo įsakytą išlipi.

Tai atsiskiriame, mielas drauge, — pasakė profesorius J. — Nemanau, kad kada nors pasimatysime. Mašinai su prof. J. pajudėjus, pro šalį pravažiavo ir „turkas“. „Reikėjo profesorių išpėti“, pagalvojo ant šaligatvio stovėdamas dr. P. Profesorius jam kažkada buvo pasakė: „Apie atomo fiziką aš žinau daugiau, negu atrodo. Dahleme būčiau pradėjęs atsargių bandymų seriją, visai negalvodamas, kad jie nepasiseks... ir atomo fizikojė nepasieinama be intucijos... bet jei aš savo formules būčiau drašiai perdavęs kitiems... kas žino, kas būtų atsitikę, kas žino?..“ Staiga Dr. P. pajuto kažkokią grėsmę, tarytum artėjančią baisią katastrofą... (B. d.)

Lietuvių Zoninei Amatų Mokyklai-Diepholze reikalingas mokytojas — vyrų rūpų suvėjęs. Vieta etatinė, atlyginimas VII arba VIII kategorijos.

Kas neretų tą vietą užimti ir persikelti į Diepholzą turi paduoti amatų mokyklos direktoriaus vardu (/23/ Diepholz, DP Camp) prašymą, kuriame nurodyti: 1) pavardė ir vardą, 2) DP Nr., 3) gimimo datą, 4) išimokslinimą, 5) praktikos stažą, 6) šeimos sudėtį, 7) šeimos narių vardus, amžius ir DP Nr.

Mokyklos Direktorius.

PRANEŠIMAI

Lietuvių Zoninei Amatų Mokyklai-Diepholze reikalingas mokytojas — vyrų rūpų suvėjęs. Vieta etatinė, atlyginimas VII arba VIII kategorijos.

Kas neretų tą vietą užimti ir persikelti į Diepholzą turi paduoti amatų mokyklos direktoriaus vardu (/23/ Diepholz, DP Camp) prašymą, kuriame nurodyti: 1) pavardė ir vardą, 2) DP Nr., 3) gimimo datą, 4) išimokslinimą, 5) praktikos stažą, 6) šeimos sudėtį, 7) šeimos narių vardus, amžius ir DP Nr.

DEMESIO TREMTYJŲ TEBESIRANDANČIOMS LIETUVAITĖMS

Gero būdo ir neprasotus išvaizdos, 24 m. amž., Amerikos lietuvius, turįs neudomą turtą ir gerą, pastovų darbą, norėtu susirašinėti ir susipažinti su taikaus būdo ir gero išauklėjimo lietuvaite — tremtine. Tikslas labai rimtas. Likimo man skirtajai parūpintu visus į JAV įvažiavimo dokumentus. Rašyti, pridedant fotografiją: Bruno Lileikis, 7127 So. Rockwell St., Chicago 29, Ill., USA.

Mr. Ignacas Jurksas ir jo žmona Michalina Zalandauskutė-Jurksienė, kilę iš Cekiškės, kitas iš Kražių, norėtu padėti lietuviams tremtiniam Vokietijoje — savo giminėms arba kaimynams. Jeigu kas iš jų atsilieptų, Reikalui esant, sudarytu ir darbo-buto garantijas. Ju adresu: Mr. I. Jurksas, 4353 S. Maplewood Ave, Chicago, Ill., USA.

IRO IESKOJIMŲ ISTAIGOS AROLENE PRIE KASSELIO IESKOMI: Adaskevičienė — Adaskevičienė Zosė (1905) ir Adaskevičius Juozas (1903), gyvenę Kaune, pask. žinia iš 1944 m.; Aronovas

Knygu parastėje

TURTEJA MUZIKINĖ LITERATURA

Yra žmonių, kurie ir stovyklose gyvenędami, tame kasdieniniame pikume suranda tai, kas visi galime pasigrožėti. Prie tokių sąžiningų lietuviškųjų perlų išskotojų reikia priskirti ir žinomą mūsų smulkininką Izdorij Vasyljūn, kuris neseniai paruošė ir išleido „LIETUVIŲ LIAUDIES DAINAS“. Siame kukliame leidinyje (36 pusl.) atspausdinta 31 lietuviškųjų liaudies dainų melodijos ir žodžiai. Autorius jau senokai ieškojo mūsų tarpe lietuvių, žinančių senoviskų liaudies dainų. Kaip užrašytų tiems pilna metrika rodo, jis surado jų net keliošiką Dilligeno, Hanau, Kempteno, Schongau ir kt. stovyklose. Šie tremtiniai dainininkai — pateikė nemažą dar nežinomų originalių ir muzikiniai grynų liaudies dainų, kurių tik dalį knygos autorius panaudojo šiam leidinyui.

Greta užrašytų melodijų, autorius atspausdino ir tarmiškų tekstus, nors ir ne visai grynai užrašytus, kiek artimesnius rasomajai kalbai. Paties gi melodijos visiškai autentiškos ir patikrintos, nors gal ir nėra tiek tikslios, kaip pav. užrašytos plokštelėse. Folkloristikos reikalui tai didelis įnašas, nors praktiškai dainavimui ir nevisur betiks. Mūsų kompozitoriams šis rinkinelis galės pasitarnauti kaip labai dekinga medžiaga harmonizavimui.

O muzikas Jonas Zdanavičius, pateikė mums jau jau baigęs harmonizuoti septynišias „LIETUVIŲ LIAUDIES DAINAS LYGIEM BALSAMS“ (6 a capella ir la su fortepiono pritarimu). Visos šios dainos trumpios, neišplestos, pritaikytos nedideliam dainininkų skaičiui, visos tikrai lietuviškos ir lengvai išmokstamos. J. Zdanavičiaus harmonizacija turi daug laudiskumo žymių, pav., čia panaudotos ir taip vadinamos tuščiosios kvintos. Iš viso, darbas atliktas sąžiningai ir labai kruopščiai. Visos septynios dainos gali būti lengvai dainuojamos savųjų tarpe ir užsieniečiams ir ten, kur tegalėtų susirinkti mažas dainininkų būrelis.

Abu šiuos leidinius, kurie praturtino perdaug jau negausią mūsų muzikinę literaturą tremtyje, muzikos ir dainų mylėtojams pateikė mokyk. J. Krelvėnas (13b — Memmingen — Fliegerhorst, DP Camp), švariai, aiškiai ir visiškai gerai įskaitomai atspausdinamas juos rotatoriumi. Suinteresuotieji galėtų pasinaudoti proga ir juos įsigyti iš autorių ar leidėjo.

Teko patirti, kad panašų muzikos dalykėlių Memmingene to paties leidėjo bus išleista ir daugiau. Šiuo metu esą spausdinami dar trys panašaus pobūdžio leidiniai.

Studentų darbų paroda

TAIK. MENO INSTITUTAS
LIKVIDUOJASI

Freiburgas. — Liepos 28 — 30 d. d., semestro baigimo proga, Taikomojo Mėno Instituto įvyko uždara studentų darbų paroda. Kaip ir kitais metais, visos studijos buvo ištačiusios savo darbus: grafiką, keramiką, audinius. Atskirame paviljone buvo parodyta nemaža tapybos ir skulptūros darbų. Pažymėtini tapybos ir audinių skyriai, kuriuose buvo matyti gana daug gerų darbų.

Šis semestras institute buvo paskutinis. Keli studentai apgynė savo diplominius darbus ir septyni iš jų, prof. V. K. Jonynui tarpininkaujant, gavo stipendijas ir galės specializuotis Paryžiuje. Gaila, kad šis V. K. Jonyno suorganizuotas Mėno Institutas, sėkmingai propagavęs lietuvių meną, dėl didėjančios emigracijos yra priverstas savo veiklą nutraukti. Vega.

Ar gali būti?

* Plikiai pagal anglų socialinio draudimo nuostatus laikomi ligomis. Jie turi teisę nemokamai gauti po peruką. Neseniai vienas plikis pareikalavo dviejų perukų, savo reikalavimą pagrįsdamas: „Aš norėčiau vieną modelį su figais plaukais, antrą — su trumpais. Tuo būdu susidaryčiau iliuziją, kad plaukus nusikerp ir jie vėl atauga“. Jo prašymas buvo patenkintas.

Aiškiausias įrodymas

Vienas užsienio žurnalistas, lankydamasis Maskvoje, nutarė pasikalbėti su eiliniu sovietų piliečiu.

— Ar tamstai dabartinis režimas geras? — paklausė jis vieną vyrą, sutiktą gatvėje.

— Savime suprantama. Aš esu laimingiausias žmogus visame pasaulyje.

— Ar tamsta turi gražų butą su vonia, dujomis, elektros šviėsa ir radijo aparatu? — žinoma, aš turiu butą ir visa, kas reikalinga.

— Ar tamsta tikrai turi nuosavą radijo aparatą? — klausinėjo žurnalistas. — Savime suprantama, turiu: iš kur gi daugiau iš žinočiau, kad man gerai sekasi. OBS, Stockholm.

Sporto žinios

SPORTAS SCHWÄB. GMÜNDE

* Rugpjūčio 13—14 d. d. Lituanicos klubas, kuris su dalimi savo senųjų atvyko iš Kaselio ir pasipildė vėju senaisiais bei Seligenstadto ir Scheinfeldo stovyklos atsikėles žiūschmatininkas Skibniauskas vietos

sachmatininkams davė šimtantą, iš vienuolikos susitikimų septynis laimėdamas, vieną sužaisdamas lygiomis ir likusius pralaimėdamas. km.

Šių metų didžiulias dviarūčių rungtynes aplink Prancūziją „Tour de France“ laimėjo italas Fausto Copi, 500 km nuotykę sukuręs per 149:40,49 val. Antroje vietoje liko jo tautietis Gino Bartali, III v. Jacques Marinelli (Pranc.).

AR JAU TAMSTA SKAITIEI P. TULPES TILTO SARGAS?

Lietuvos Generalinis Konsulas New Yorke, J. Budrys, paskutiniame liepos mėnesio Dirvos numeryje paskelbė rašinį apie konsulato atliktą išklausymą.

Generalinis Konsulas informuoja, kad pirmieji prašymai pateikti gimines bei draugus juos pasiekė 1945 m. sausio mėn. iš Prancūzijos. Netrukus atėjo iš Šveicarijos, Prancūzijos ir vėliau kasdien maišai laisčių iš Vokietijos. Reikėjo mesti visus kitus darbus ir padėti tūkstantams tremtinių. Darbe teko griežtai laikyti eilės, nedarant jokios išimties nei giminiams, nei draugams. Darbas buvęs nelengvas. Per Generalinio Konsulato įstaigąėjo prašykimais ir giminių, esančių Pietų Amerikos valstybėse, Kanadoje ir kitur. Visas šis darbas reikalauja geros sistemos ir gyvo susirašinėjimo.

Dr. inž. Algirdas Nasvytis

Iš Hannoverio mus pasiekė žinia, kad vietos stalo teniso turnyrą laimėjo LTB apygardos pirmininkas. Žinant visų apygardos pirmininkų pavardes lengva įspėti, kad tai galėjo būti tik inž. Algirdas Nasvytis. Mes nebūtinam nustebę, jei jis kartu būtų davęs ir fortepiono recitalį, nes jis gerai ir skambina. Tačiau mes ne tam apie jį dabar rašome, kad iškelus jo salutinį pomėgį. Apie juos kalbama, kai visos temos apie straipsnio herojaus pagrindinį užsiėmimą yra jau išsemtos. Pavyzdžiui apie Churchillio sugebėjimą neblogai piešti gamtos vaizdelius placioji visuomenė sužinojo tik po karo.

Iš šią kartą praga pristatyti mūsų skaitytojams Algirdą Nasvytį davė ne jo laimėjimas stalo teniso vasaros turnyre, bet Hannoverio Aukštosios Technikos Mokyklos jam suteiktas „Dr. inž.“ titulas. Malonu pastebėti, jog jo doktorato tema nebuvo kasdienė jau žinomų dalykų kompiliacija, bet tikrai originalus mokslinis darbas, už kurį gavo aukščiausią pažymį „Sehr gut, mit Auszeichnung“.

Savo darbe, pavadintame „Kombinacinių normų dėsningumas“, naujasis Dr. nagrinėja tas sritis, kur technikoje pasireiškia kombinacijos: skaičių sistemos, sudedamieji, dauginamieji dydžiai, kombinacinių vertybių sąsajos, telegrafijoje, mašinų vairavime ir pan. bei vokiškai vadinama Baukastensystem, tai yra techninių konstrukcijų būdas, kai iš įvairių duotų elementų, parenkant vieną ar kitus, galima sudaryti įvairius skirtingus dalykus. Ruošiant šį darbą, mūsų daktarui teko garbė, kaip pareiškė per egzaminus vienas matematikos profesorius, „įrašyti savo pavardę į kombinatorikos teoriją“. Katedros prie kurios inž. Nasvytis dirbo, siūlymu, jo darbas išleis žinoma mokslo veikalų leidykla „Springer“.

Tenka pastebėti, kad inž. Nasvyčio doktoratas yra ilgų metų studijų ir darbo vaisius. Jam buvo reikalinga daug žinių iš įvairių sričių, kurias jis tikrai godžiai visur rinko. Sunku rasti kitą taip visapusiškai išlavintą žmogų, ypač mūsų siauro išsispécializavimo laikais.

Dr. inž. Nasvytis yra gimęs 1910 m. 1927 metais baigė „Aušros“ gimnaziją. 1927 — 1937 m. būvyje studijavo teise, matematiką, mechaniką ir chemiją. Kartu lankė ir Kauno konservatorijos fortepiono klasę, kurią buvo bebaigięs. Kauno Vytauto Didžiojo Universitete gavo inž. mechaniko laipsnį. 1937 m. pakeltas į asistentus. Nuo 1935 m. labai domėjosi ūkinėm problemom, į kurias Lietuvos inžinieriai nedaug kreipė dėmesio. 1938/39 m. Berlyno Aukštojo Technikos Mokykloje studijavo imonių organizaciją ir ūkines problemas. 1940 m. buvo bolsėviku iš universiteto pašalintas, kurį laiką buvo

Ventorfo stovykloje

„REPATRIANTŲ“ VARGAI

Per Ventorfo pereinamąją stovyklą emigruojantieji lietuviai sudaro žymų nuosmigtį kitų tautybių tarpe. O administraciniame aparate lietuviai užima paskutinę vietą. Čia pirmąją lenkai, kurių įvairiose pareigose yra 53,5%. Po jų — latviai (34%), estai (6,5%), ukrainiečiai (5%) ir lietuviai — 1,6%.

Stovyklos gydytojų sprendimu, džiovininkų tarpė didžiausią nuosmigtį sudaro ... lietuviai. Jų daugiausia užklūva. Žydų tautybės emigruojantieji sudaro sveikiausių kategoriją.

Emigruojantiems lietuviams vienintelė užuovėja Ventorfo stovykloje buvo LTB komitetas, kurio priekyje stovė mokyklos vedėjas E. Žilius ir kun. F. Kireilis. Su visomis savo bėdomis ir nelaimėmis bei rūpesčiais emigruojantieji skubėdavo į komitetą, ir jis jiems visada kiek galėdamas padėdavo.

Prieš keletą dienų mok. E. Žilius gavo įsakymą lietuvių mokyklą nuo rugpjūčio 1 d. uždaryti. Tokį pat įsakymą gavo ir vaikų darželio vedėja p. Žilienė. Ponai Žiliai turi tuoj pat iš Ventorfo persikelti į Lübecką. Lietuviai labai apgailastauja, netekdami didelio ramsčio ir savo emigracinių vargų labirintuose.

Simtams tremtinių, gimusių Amerikoje, reikėjo suieškoti metrikas ir už jų gavimą apmokėti. Suieškojus reikėjo pranešinėti ir dažnai atvejais vėl intervenuoti gimines, kodėl jie neatsiliepia.

Generalinis Konsulas mano, kad jau ateina laikas baigti senoji stiliaus ieškojimus, o pradėti ieškoti naujai atvykusiųjų. Tai kiek juokinga, bet taip yra. Konsulatas jau nuo 1939 metų yra pradėjęs vesti lietuvių kartoteką. Toje kartotekoje iki šio laiko užregistruota jau 80.000 adresų. Keliais atvejais jau buvo raginta, kad naujai atvykusiųjų į JAV, kai tik nors kiek pastoviau apsigyvena, praneštų savo adresą. Pasitaiko, kad jau tie naujai atvykusiųji vienas kito ieško, pasitaiko ir kitokių reikalų. Pagaliau, tai svarbu mums patiems ir Lietuvos rei-

Kėdainių amatų mokyklos direktorius ir vėliau suimtas.

1941—44 Technologijos ir Statybos fakultetų vyr. asistentas bei lektorius. „Technikos“ žurnalo redaktorius.

1944—45 m. mokslinis asistentas Berlyno Aukštosios Technikos Mokyklos normavimų klausimų seminare pas prof. Dr. inž. Kienzle, o kartu ir lietuvių sąjungos sekretorius.

Salia mokslinio darbo Dr. inž. A. Nasvytis nepamiršo ir visuomeninės veiklos. Jis buvo inžinieriu „Plieno“ korporacijos pirmininkas ir inžinierių sąjungos sekretorius. Rašė ūkio ir pramonės klausimais. 1945 m. išrinktas LTB Göttingeno apylinkės komiteto pirmininku, išjungė į tremties organizacinį darbą. Nuo 1946 m. buvo keturis kartus perrinktas Hannoverio LTB apygardos pirmininku bei Baltų Tarybos atstovu. Energingai kovojo už tremtinių būvio pagerinimą ir švietimo reikalus.

Apie Algirdą Nasvytį nebūsimė pasakę visko, nepamatinę jo veiklos sporto srityje. Šiais metais jis švenčia 20 m. veiklos šioje srityje jubiliejų! Pradėjęs 1929 m. su gerais rezultatais trišokyje, A. Nasvytis iš sporto arenos nepasitraukė iki šiai dienai. Kaip Lietuvos lengvosios atletikos komiteto narys, o vėliau ir pirmininkas, jis pravedė beveik visas Lietuvos lengvosios atletikos pirmenybes. Kurį laiką buvo ir šachmatininkų sąjungos pirmininku ir, reikia pasakyti, labai gerai žaidžia šachmatais.

Sportas užgrūdino jo kūną ir valią, kas praverė ir moksliniame bei visuomeniniame darbe. Jo energija, ryžtingumas ir pasitikėjimas savimi gali būti ir kitiems pavyzdžiu. Tai vis tos ypatybės, kurios šiais laikais labai praverstų mūsų tautai. Linkime naujam daktarui ir toliau nenuilstamai dirbti visose savo ligišiolinės veiklos srityse. (vm)

Jūsų draugai, pažįstami ir tautiečiai, kurie dar nėra užsiregistravę IRO pagalbai gauti, turi tai atlikti dabar

RUGPJŪČIO 31

yra paskutinė registracijos diena. Pasiųskite juos į IRO kontrolinius centrus Würzburgan, Hanau, Nellingenan, Augsburgan, Münchenan arba Ambergan. IRO

Naujausioji DP statistika

Siuo metu amerikiečių zonos stovyklose (Vokietijoje) gyvena 12.596 lietuviai, 7.700 estai, 27.600 latviai, 36.300 ukrainiečiai, 36.600 lenkų ir 29.600 žydų.

Italijos — Jugoslavijos prekybos sutartis Roma (BBC). Po kelis mėnesius užtrūkusių derybų, vakar Poloje buvo pasirašyta Italijos — Jugoslavijos prekybos sutartis. Nors jokių smulkmenų nepaskelbta, gerai informuoti stuogsniai sprendžia, kad sutartis per metus pasikeisitų prekėmis mažiau už 110 milijonų dolerių.

kalui. Deja, iki šio laiko tik apie 50 naujai atvykusiųjų pranešė Konsulatui savo adresus. Tai tiesiog juokinga, bet taip yra. Ir Generalinis Konsulas visus tremtinius ragina šios prievolės neužmiršti. Pagaliau reikia įrodyti, kad tie 50 atsiliepiamųjų tai tik pripuolamas atsitikimas, kad Generalinio Konsulato raginimus suprantam ir vykdom.

Generalinio Konsulato adresas toks: 41 West, 82nd Street, New York 24, N. Y.

PIRMIEJI A. MIKULSKIO PASIRODYMAI AMERIKOJ

Didžioji Čiurlionio ansamblio dalis iškeliavo į JAV, bet paskutinioji grupė dar tebėra kelionėje ir Clevelando nepasiekė. Clevelande šiuo metu dar tėra tik maža dalis ansamblių su vadovu A. Mikulskiu. Bet pirmieji pasirodymai jau pradėti. Liepos 24 d. Clevelande buvo taip vadinamųjų kultūrinių darželių šventė, kur kiekviena tautybė pasirodė su savo programa. Šiais metais tokią programą paruošti jau ėmėsi A. Mikulskis. Paskubomis buvo suorganizuotas iš senųjų ir naujakurių choras ir tautinių sokių grupė. Lietuviai sudainavo tris dainas: Už jūrų marių, Apyknėl ir Pabuskim iš miego; pašoko du tautinius šokius: Kalvelė ir Malunėl. Ir žinoma, tie pasirodymai visiškai užtemdė slovenų, graikų, žydų, vengrų ir lenkų pasirodymus. Visi pripažino, kad gabaus vadovo, per trumpą laiką buvo daug padaryta ir lietuvių garbė iškelta.

B. Vargas

Iškiliojama Dornstadto lietuvių stovykla

Bad Kissingenas. Rugpjūčio 2—3 d. įvykusioje tautinių ryšiniųkų prie IRO vyr. būstinės konferencijoje, be kitų klausimų, buvo palietas ir stovyklų pertvarkymas. Bevykdant stovyklų suglaudinimą, kuris ryšium su nemažėjancia emigracija darosi taupumo sumetimais neįsivengiamas, kiek galint stengiamasi atsivelti ir kultūrinius įrengimus pasikirose stovyklose. Tais pačiais sumetimais, atsisakant nuo Kempteno ir kt. panašių lietuvių stovyklų likvidavimo, numatyta Dornstadto stovyklų patalpas užleisti 1000 latvių apgyvendinti. Lietuviai iš Dornstadto bus iškilmoti į didesniausias lietuvių stovyklas: 300 į Ingolstadtą, 100 į Memmingeną, ir po 50 į Kempteną, Schw. Gmündą ir Müncheną. Iškiliojamas prasidės jau ateinančiomis dienomis.

Registracija pasiteisins, jei bent 1 šeima...

Bad Kissingenas. Rugpjūčio 3 d. IRO vyr. vyr. būstinėje įvyko eilinė DP spaudos konferencija. Kaip paprastai joje IRO viešosios infor v-kas Mr. Reyneris painformavo DP spaudos atstovus aktualiais tremtinių reikalais ir čia pat atsakė į žurnalistų jam pateiktus klausimus.

Vienas pagrindinių šios konferencijos tikslų, — kalbėjo Mr. Reyneris, — yra atkreipti tremtinių dėmesį į šį mėnesį baigiamą DP registraciją IRO globos ir pagalbos reikalu. Kaip jau mūsų ne kartą buvo informuota, tokią registraciją baigiama š. m. rugpjūčio 31 d. Iki to laiko IRO kontrolė centruose turi registruotis visi, kurie nori gauti DP teises į IRO teikiama pagalbą emigracijos atveju, aprūpinimą, teisinę bei politinę globą ir pan. Registruojantis tenka asmeniškai kreiptis į minėtus centrus. Bet koks ankstyvesnis registravimas vokiečių įstaigose ar UNNRRoje neįskaitomas. Čia ypatingai pabrėžta, kad registruotis turėtų visi ligi šiolie su IRO įstaigomis reikalų neturėję asmenis, nes tai blogiausiu atveju tegalį teduoti tik neigiamą atsakymą, tačiau nuo to ligišiolinė būklė nė kiek nepasikeisitų. Teigiamu atveju gi atsivertų duryrs kartu su kitais savo tautiečiais į naują pastovesnį gyvenimą emigraciniuose kraštuose.

Registruotis turėtų ne tik tie, kurie DP teisių neturėjo iš viso, bet ir visi tie, kuriems šios skrynygų ar pan. pasėkoje buvo atimtos.

Apie šią registraciją baigdamas, Mr. Reyneris pabrėžė, kad ji tektų laikyti pasiteisinsia, jeigu bent vieni šeimai būtų naujai suteikti jos prašoma parama.

Toliau buvo perduotas DP komisijos nario Mr. Squadrillio prašymas ir kartu įspėjimas, kad emigracijos reikalams DP, nurodydami savo specialybę, teiktų tik teisingas ir tikslias žinias. Netikrų žinių teikimas gali kiekvienam atnešti nemalonumų, nes pagal DP imigracijos įstatymo 10 § netikrų žinių teikimas baudžiamas. Bet ir be to dangstymasis neturima specialybė esąs žalingas. Jis sudaro amerikiečiams blogą įspūdį ne tik apie tokį paskirą asmenį, bet ir apie visus kitus DP, ko gera sunkindamas jų atvažiavimą į JAV.

Gladius ir teise paremtas darbdavių ir darbinių santykiavimas naudingas ir dirbantiesiems DP ir pačiam IRO. To siekiant, kiekvienoje IRO aerijoje bus sudarytos specialios komisijos, kurios rūpinsis teisine dirbančiųjų apsauga. Tokios apsaugos ypatingai prisireikia dirbantiems ar dirbantiems vokiečių ūkyje, kada tenka kovotė

Lietuvis

Nr. 5

1949. VIII. 6.

Tautos naikinimo akivaizdoje

Didžiū siaubu nubangvo per visus, plačiame pasaulyje išblaškytus, lietuvius žinia, paskelbta „Lietuvio“ 2 nr., kad iš Lietuvos jau išstremta 800.000 žmonių. Nesunku kiekvienam suskaiciuoti, kiek gi jų beliko. Dar didesnis siaubas apima, pagalus, kad trėmimų dar ne galas. Pažįstame Kremliaus metodus, suprantame Sovietų Sąjungos valdovų tikslus ir žinome, kad, jiems valdant, Lietuvoje nebus ramu, kol bent vienas tikras lietuvis gyvens savo žemėje. Tuo tarpu laisvąsias Vakarų pasaulis vis dar tyli, vis dar laukia ir nesima griežtesnių priemonių su drausti žmonijos istorijoje dar negirdėtai valstybinei žmogudysie.

Mūsų, laisvėn patekusių, uždavinys šaukte šaukti, kad gana svarstyti, kalkuliuoti ir laukti, kad seniai jau laikas veikt, kad kiekviena prarasta diena kaštuoja tūkstantčius žmonių gyvenčių ir stiprina nepasotinamą sibirą, tykojantį užgrobti ir tuos kraštus, kurių šiandieną jo kruvini nagai dar nepasiekia. Mūsų šauksmo balsas turi būti organizuotas, nes pavieniai šuktelėjimai nuaidi dažniausiai be didesnio atgarsio.

Mes turime savo tremties organizaciją, mes turime ir tuos, kurie gali ir turi teise kalbėti ir šaukti visos mūsų tautos vardu, mes turime ir tuos, kuriems atdaros duryrs pas pasaulio valdanciuosius, kad ten nueitų ir išdėstytu kruviną mūsų tautos reikalą: mes turime balsą ir galime jį pareikšti. Mūsų balsas gali būti labai stiprus, tik reikia, kad jis būtų darnus, vieningas, nes negali ir būti abejonoms, kad tie, kurie domisi mūsų veikla ir gyvenimu, apie visokius nesklandumus žino daug daugiau, negu eilinis kurios nors stovyklos gyventojas.

Taigi, mes turime daug priemonių, o mūsų balsas, atrodo, nepakankamai stiprus. Ir prašosi mintis pati, kad mūsų balsas, gal būt, nepakankamai organizuotas, nepakankamai vieningas. „Lietuvio“ 3 nr. J. Pamušis kalba apie mūsų vadovaujamy veiksnų reorganizacijos pastangas. (Jo paties pabrakuta). Ar ne juokinga tokiu atveju kalbėti tik apie pastangas? Sveikas protas, raudos, kalbėti: jei reikia reorganizuoti, tai reorganizuokime, o nesitenkinkime pastangomis ir negaishinkime laiko, kuris ne vien anglams brangus.

Dar liūdnuai, kad, J. Pamušio liudijimu, reorganizacija trukdancios „sroviniu ir asmeniniu interesu klūtyse“. Dar galime suprasti srovinius interesus. Ir tai tik kaip nenora, kad viena kuri srovė diktatoriškai dominuotu margoje mūsų bendruomenėje. Bet kokie šie šventame krašto vadavimo darbe gali būti asmeniniai interesai, suprasti nebegalima. Jeigu kam nors, ši kovos darbas dirbant, iškla asmeninis interesas, tokiu kovotoju mums nereikia, tokiems kovotojams brangiausias ne mums visiems gyvybinis tikslas, bet jų pačių išleptos ir gyvenimo gėrybių ar garbės trokštančios asmenybės, tokie kovotojai kovoją ne dėl idealo, bet dėl savės. Tokie kovotojai gali ir supasuoti, jeigu jų darbas nebeneš jų asmeniui reikalingo gėrio. Tai nėra kovotojai, kuriais gali pasikliauti dieną ir naktį, varge ir džiaugsme, laimėjime ir nesėkmėje.

Viską, save, grupes, partijas, sroves, turime paaukoti didžiam tikslui, kuriam siekti pagrindinė sąlyga yra mūsų visu vienybė, darnus veikimas. Tad turime be pasigailejimo šalinti iš kelio visas pasitaikancias klūties, trukdancias tai vienybei išbujoti, išaugti ir išgalėti. O pirmoje eilėje reikia šalinti asmenines ambicijas, interesus, siekimus ir t. t.

Krašto vadavimo darbas yra šventas ir brangus kiekvienam lietuviui, ar jis jau išemigravęs ar dar tebesėdi Vokietijos stovykloje. Kiekvienas lietuvis yra pasiryžęs tai kovai daug, labai daug paaukoti. Bet ... jis laukia tos darnios vydomųjų veiksnų veiklos, apie kurią taip seniai jau kalbama, o kartais ir parašoma, bet kurios vis nesulaukiama, jis laukia ne „reorganizacijos pastangų“, bet pačios reorganizacijos, tikrojo atgimimo. Tegū tik kurią dieną visi mūsų vykdomieji veiksniai, paskelbia bendra veiklos šūkį — jų didžiū ramsčių stovės kiekvienas lietuvis, padėjęs į šalį savo ideologinius ir politinius išitikinimus bei pažiūras.

Ląkas yra didžiai skubus ir savo tautos naikinimo akivaizdoje delsti nebegalima nei grupiniais, nei asmeniniais, nei visais kitokiais sumetimais ar interesais.

M. Z.

Spaudos konferencija

kovoti su jų biurokratizmu dėl nedarbo pašalpų gavimo, permokėtų mokesčių grąžinimo ir pan. Jau kuris metas tokia komisija veikia IRO 4-joje aerijoje, kuriai pavyko išaishinti, kad mokestinii prievolių atžvilgiu DP prilyginami vokiečių pabėgėliams ir naudojasi jų gaunamomis lengvatomis. Tuo pagrindu iš vokiečių ūkio toji komisija atgavo iš viso apie 12.000 DM, kiekvienam dirbančiam grąžindama vidutiniškai po 5,— DM.

Palietus emigracinius reikalus ir Grohno bei Wildfleckenio stovyklas, Mr. Reyneris paaiskino: IRO labai susirpinusi pašalinti nemalonumų, susijusių su papildomais apklaishinėjimais Grohno stovykloje, dėl kurių emigruojantiems DP tenka ir ilgesnį laiką ten išbūti. Pasirodo, šį tikrinimą Grohne atlieka JAV imigracijos ir naturalizacijos

įstaigų valdininkai amerikiečiai. Jų būstinė yra Bremene, ir dėlto tokio apklaishimo negalima atlikti pereinamosiose stovyklose. Tačiau IRO jau ėmėsi aiškintu, kad ir šiuo atžvilgiu DP būtų kiek galint daugiau patikrinti, prieš prisiūnciant juos į Grohna, o reikalui iškilus, jie verčiau turėtų laukti ne Grohne, bet savo aerijos stovyklose.

Wildfleckenio stovykla esanti įrengta neseniai. Per ją tuo tarpu pereina visi į JAV emigruojantieji DP. Tuo siekiama susidaryti emigracijai atrinktų DP atsargą, iš kurios pagal reikalą Grohnan būtų galima permosti vienos ar kitokš skaičius emigrantų.

Prisiminus dar, kad N. Zelandija savo nustatytą kontingentą atsirinko, ar rinksis daugiau — nežinia, kad Argentinon emigracija vykdoma labai siauru mastu, ir atsakius į keletą smulkesnių klausimų, konferencija baigta.

JAV spauda...

(Atkeltą iš 3 psl.)

stengias likti ištikima savo senioms tradicijoms: „Saule“ be savo „taradeikų“, „Keleivis“ be savo „Maikio pasikalbėjimo su tėvu“ neturėtų seniosios kartos lietuvių tarpė tokio pasisekimo, kokio jie dabar turi. Amerikos lietuvių spauda nesistengia praugti savo skaitytojų: ji nori būti jiems prieinama, artima ir sava. Kiekvienam skaitytojui Amerikos lietuvių spaudos puslapiai atdara: jis už tam tikrą atlyginimą gali skelbti net savo šeimos kroniką (kas gimė, susituokė ar mirė, kas buvo pas ką atsilankęs ar kur kas pats buvo išvykęs, kas pas ką svečiavęs, kaip sekas biznis ir tt). Europos lietuviui tokia šeimos kronika spaudoje ne tik svetima, bet dargi ir juokinga.

Amerikos lietuvių spauda, nuo europinės lietuvių spaudos skirias ir savo laisvumu. Jos nevaržo nei cenzūros, nei kitokie varžtai ir, ką ji randa reikalinga, skelbia nesivaržydama, laisvai, drąsiai ir atvirai. Kadangi Amerikos spaudos puslapius daugiausia užpildo ne žurnalistai profesionalai, bet tie, kurie nori ką nors pasakyti, itinkinti, pasmerkti ar save pateisinti, tai ir tokių straipsnių tonas dažniausia šiurkštokas: rašo žmogus taip, kaip, jaučia, kaip tuo metu išgyvena, stengdamasis, kaip sakoma, išlieti visa savo kartelį.

Betgi Amerikos lietuvių spauda nesitenkino vien šeimyniniais savo tautiečių reikalais, jai visuomet artimi lietuvių tautos siekimai ir kultūrinė pažanga. „Vienybei Lietuvninkų“ 1911 metais minint 25-rių metų

sukaktį, jos sukaktuvinio numerio vedamajame rašoma, kad jos puslapiuose plazda amžinai gyva lietuvių dvasia, plaka lietuviška širdis, čia vargus kėsdama, čia šviešios vilties kibirkstėle gaudydama, čia kultūros keliu vis toliau ir toliau žėgdama su kitomis tautomis... Toliau tame pat straipsnyje tefingiai pažymima, kad kokia tais laikais buvo mūsų visuomenė (Amerikoje) toks buvo ir „Vienybės Lietuvninkų“ laikraštis, kuris savo tautiečių darbus ir vargus sekė, jais dalinosi. Laikraštis — ta visuomenės veidrodys, kuriame atspindi visi tautos darbai.

Tą patį apie save galėtų pasakyti ir daugelis kitų Amerikos lietuvių laikraščių. Amerikos lietuvių periodinėje spaudoje rys klausia ir vaizdžiausiai atspindi lietuvių gyvenimas. Kas nori pažinti Amerikos lietuvių praeitį, jų gyvenimą, nuotakas ir siekimus, tas be jų laikraščių jokiū būdu negali išsiversti. Kas sūgeba skaityti praeities paminklus ir jausti jų dvasią, tam Amerikos lietuvių periodinė spauda daug ir vaizdžiai byloja apie daugelį idomių dalykų. Ji iškalbingas praeities liudininkas, ir šiais sukaktuviniais metais jis turėtų mums kuo daugiausia byloti. Šiuo atveju žodis priklauso Amerikos lietuvių spaudos vėteranams ir šių dienų jos kruopštiems darbininkams. Mes šios sukakties proga linkime Amerikos spaudai klestėti, budriai stovėti didžiųjų mūsų tautos idealų sargyboje ir drąsiai ryžtingai ginti Lietuvos laisvės bylą.

A. Merkėlis.

K. Džukas.